

Bibelsyn & Bibelbruk

T R O N S H E M L I G H E T

vägledning i den kristna trons grunder

Bibelsyn & Bibelbruk

Bibelcitaten är hämtade från *Bibel 2000*
Copyright Svenska Bibelsällskapet

© Författarna, Pingst och Bokförlaget Libris
OMSLAG OCH FORMGIVNING Maria Mannberg
OMSLAGSBILD Ulf Sjöstedt/PIX GALLERY
TRYCK Svenska Tryckcentralen, Avesta 2005
ISBN 91-7195-759-6

Förord

VÅR KRISTNA TRO är en gnistrande juvel med oändliga facetter. Den som funnit pärlan kan inte undgå att förvandlas i dess sken. Det oskapade ljus som strömmar från den är Jesus Kristus. Genom honom är vi inbjudna att dela Guds vänskap, i honom avslöjas vårt livs hemlighet.

Tron består inte av en samling idéer om Gud, men föds i våra hjärtan i mötet med den Uppståndne Herren. Den växer och djupnar genom efterföljelse och erfarenhet. Tron är en vandring vars mål ”inget öga sett”

(Första Korinthierbrevet 2:9): det Gud be-
rett åt dem som älskar honom överträffar
allt vad själen kan föreställa sig.

Men i en brusten värld riskerar tron att
fördunklas av synden. Därför kan vi inte
bara lita till vad vi själva upplevt. För att
vi ska växa upp till Guds likhet måste tron
vara rotad i sanningen. Vi behöver vägled-
ning för att inte förväxla skenet från trons
dyrbara pärla med neonljusen från allsköns
andlighet.

”Vad säger Bibeln?” löd den stående
frågan bland den första generationen av
pingstvännen. De bars av övertygelsen att
Bibeln var Guds ord och att Anden kunde
ge större ljus över Ordet. I Skriften urskiljde
de frälsningens väg. I dess ord fann de den
kunskap och vishet genom vilken försam-
lingen kan nå ”en mognad som svarar mot
Kristi fullhet” (Efesiebrevet 4:13).

”Vad säger Bibeln?” är den självklara led-
frågan för denna skriftserie. I Bibeln öppnar
sig trons hemlighet. Där finner vi näring för
vår inre människa, daglig utmaning till ett
liv i lärjungaskap. Skriftserien *Trons hem-
lighet* är ett försök att i ett antal grundlägg-
ande ämnen sammanfatta pingstvännernas
tro, den tro vi har gemensam med kristna i
alla tider som bekänt sig till apostlarnas och
urkyrkans kristendom.

Bakom skriftserien står det Teologiska
nätverket i Pingst. Undervisningen i de olika
skrifterna har formats i en gemensam pro-
cess av samtal, bön och arbete. Några per-
soner har haft det skrivande ansvaret i varje
ämne, men hela nätverket har deltagit i det
arbete som lett fram till varje enskild skrift.

Vår bön och förhoppning är att skrifter-
na om vår tros hemlighet ska stimulera till
samtal och fördjupat bibelstudium för att vi

tillsammans, med Skriftens egna ord, ”skall bygga vårt liv på vår allra heligaste tro” (Judas brev vers 20).

*Dan Salomonsson, ledare för nätverket
Ann-Charlotte Westling • Annika Björk • Beryl
Lindeman • Björne Erixon • Carl-Olof Nilsson •
David Sundström • Göran Lennartsson • Jan-Åke
Alvarsson • Kent Cramnell • Lena Tellebo • Marcus
Sönnerbrandt • Marianne Andréas • Martin Boström •
Olof Djurfeldt • Peter Halldorf • Roine Swensson •
Roland Eckerby • Sam Wohlin • Staffan Swahn •
Stefan Green • Sune Elofson • Sören Perder •
Ulf Sundkvist • Ulrik Josefsson • Uno Solinger*

Bibelsyn & Bibelbruk

EN GUD SOM AVSLÖJAR SIG

Allt det vi kan veta om Gud vilar på Guds eget avslöjande om sig själv. Gud är inte stum som avgudarna, han drar sig inte undan till skuggorna och döljer sig för den som frågar efter honom. Gud är en Gud som talar. Han kommunicerar med sin skapelse. Han talar på de språk och i de tankeformer vi kan begripa, och väntar sedan på vårt gensvar. Den Outgrundlige och Gåtfulle, vars vägar och

beslut ingen någonsin kan utforska¹, meddelar sig med människan, hans egen avbild, som liknar Gud i förmågan att svara den som talar till henne.

Om Gud inte hade avslöjat något om sig själv, vem han är och vilka tankar han har för oss, skulle vi famla i mörker. Vi hade då varit utlämnade åt våra egna och andras spekulationer i vårt sökande efter svar på de stora frågor som bor och bänder i varje människas djup. Så hade vi varit dömda till att förbli främlingar, i förhållande till Gud såväl som oss själva.

Att Gud avslöjar sig öppnar en möjlighet för oss människor att nå visshet i frågor som vårt eget förnuft inte förmår tränga in i. Denna visshet grundar sig emellertid alltid på tro – tron att det är Gud som har avslöjat något som tidigare varit dolt för oss. Avslöjandet är som ett fönster mot en värld som

våra sinnen inte kan blicka in i. Plötsligt ser vi ”vad inget öga sett”.²

Uppenbarelsen är avslutad

Guds avslöjande av sig själv kallar vi *Uppenbarelsen*. Redan i skapelsen lämnar Gud sitt första avtryck. Bilden av vem Gud är finns från början dolt i allt levande, menar Bibelns författare. Skapelsen är skäl nog att lovsjunga Gud. ”Ty alltsedan världens skapelse har hans osynliga egenskaper, hans eviga makt och gudomlighet, kunnat uppfattas i hans verk och varit synliga.”³

Men Gud nöjer sig inte med att tala genom det skapade. Han träder i relation med sin skapelse. I etapper vecklar Gud genom historien ut sitt stora meddelande till människan. Han ger sig till känna gradvis. Steg för steg närmar han sig.

I Jesus Kristus, Ordet som blev människa, når denna uppenbarelse sitt krön. I Jesus har Gud sagt oss allt han har att säga. Vi är inbjudna till fullvärdig vänskap med Gud, och till vänskapen hör att inget längre är dolt för den andre. ”Jag kallar er vänner, därför att jag har låtit er veta allt vad jag har hört av min Fader”⁴, säger Jesus till lärjungarna.

Uppenbarelsen är därför avslutad i och med Jesu liv, död och uppståndelse. Men denna uppenbarelse är en diamant med tusen facetter. Vi blir aldrig färdiga med Jesus, det finns alltid mer att se, nya sidor att upptäcka av vem Gud är och vad hans avsikter för oss innebär.

Anden ger nytt ljus

Uppenbarelsen har i den kristna tron fått ett skriftligt nedslag i Bibelns två testamenter. Bibeln har i snart två tusen år av alla kristna vördats och lästs som helig skrift. Den är summan av Guds uppenbarelse. Här avslöjar Gud sig som den han är, både med det som vi genast kan ta till oss men också med de sidor hos Gud som vi har svårare för. Han är både förfärande och ljuvlig. Han mättar vår hunger och rubbar våra cirklar. Han låter sig inte fångas men ger sig oförbehållsamt åt den som har ett ödmjukt hjärta.

Gamla och Nya Testamentet är Guds ord till oss, Uppenbarelsen med stor bokstav som vi skiljer från andra uppenbarelser som profeter och visionärer haft genom historien och i vår egen tid. De senare ska inte föraktas eller avfärdas men måste alltid prövas i ljuset av den stora Uppenbarelsen,

som är Den Heliga Skrift. Och allt i Bibeln är egentligen bara olika aspekter av det Ord från Gud som vid en given tidpunkt i historien *inkarneras*, det vill säga blir kött, i Jesus Kristus.

Att uppenbarelsen är avslutad med Jesus betyder att det kunskapsinnehåll vi har i Nya Testamentet inte behöver några tillägg. Från Guds sida är allt sagt som behöver sägas för att ”alla människor skall räddas och komma till insikt om sanningen”.⁵ Denna sanning är ingen abstrakt idé eller fixerad lärosats, utan finns sammanfattad i honom som säger om sig själv: ”Jag är sanningen”.⁶

I Jesus är allt sagt för att människan ska kunna lära känna Gud och leva i hans vänskap. Först när vi träder i relation med den Gud som presenterar sig i evangelierna öppnar sig uppenbarelsens hemlighet för oss. Församlingen är en gemenskap som i

varje ny tid tolkar, tyder och tillämpar denna uppenbarelse genom ett liv i tro, överlåtelse och bön. I den tidiga Pingströrelsen var man av just det skälet tveksam till skrivna trosbekännelser: man ville inte avskärma sig mot nytt ljus över Skriften.

Dessa två sidor av uppenbarelsen har vi alltid med oss när vi närmar oss Bibeln: den är avslutad och behöver inga kompletteringar, men den är ännu inte utforskad i hela sitt djup, sin vidd och sin höjd. I Gamla och Nya Testamentet har Gud sagt oss allt, men vår förståelse av denna uppenbarelse växer hela tiden – ett förhållande som Jesus sätter ord på i sitt avskedstal till sina lärjungar: ”Jag har mycket mer att säga er, men ni förstår inte ta emot det nu. Men när han kommer, Sanningens Ande, skall han vägleda er med hela sanningen; han skall inte tala av sig själv utan förkunna det han hör och låta

er veta vad som kommer att ske. Han skall förhålliga mig, ty av mig skall han ta emot det han låter er veta.”⁷

Som kristna böjer vi därför vårt förnuft under Guds ord, samtidigt som vi låter den Helige Ande upplysa och förnya våra tankar genom detta ord. Det ord som inga tillägg behöver växa i dem som överlåter sig åt det!

Bibeln som berättelse

Guds uppenbarelse kommer inte till oss i form av en hemlig kunskap som ges åt ett fåtal invigda. Gud uppenbarar sig i tiden och historien, inför allas ögon. Den kristna uppenbarelsen har därför formen av en *berättelse*. Bibelns stora berättelse är inte myt eller allegori, den skildrar något som verkligen hänt. Författarna till de bibliska texter-

na berättar om vad de själva ”har sett och hört”.⁸ Deras berättelse är i sin enkelhet tillgänglig för alla, den är öppen och offentlig, samtidigt som den rymmer oändliga djup.

Bibeln är den stora Berättelsen om hur Gud aldrig upphör att med ”kärlekens rep”⁹ dra alla människor till sig. Den är nedtecknad under 1600 år, skriven av ett fyrtiotal olika författare, och växlar mellan olika litterära genrer och språk. Här finns poesi och prosa, historiekrönikor och lagböcker, profetiska utsagor och personliga vittnesbörd, kärlekshistorier och rättegångsprotokoll.

Bibeln är ett kompendium av mänskligt och gudomligt, högt och lågt, glädje och sorg. Här ryms alla tänkbara mänskliga erfarenheter, alla slags livsöden finns representerade, och Gud kliver rakt in i vår värld för att inleda en dialog med oss. Han börjar inte kommunicera med människan först när

hon är fri från sina brister, utan möter oss där vi är i vår synd och trasighet.

För att förstås måste Bibeln läsas som berättelsen om hur Gud steg för steg kommer människan till mötes i hennes utsatthet, hur han med oändligt tålmod väntar ut henne när hon går sina egna vägar. Utan den förståelsen blir åtskilligt i Gamla Testamentet obegripligt och svårsmält. Hur kan Gud överhuvudtaget befatta sig med människor som mördar, bedrar och betar sig allt annat än gudfruktigt? undrar många.

Men när Gud träder i förbindelse med människan där hon befinner sig är det inte detsamma som att han ger sin sanktion åt allt det hon ägnar sig åt. Han stiger ned till oss mitt i vår blodiga historia och påbörjar, just där vi befinner oss, sitt mödosamma arbete för att frälsa människan och dra henne in i sin närhet. Genom ett liv i gemenskap

vill han återföra oss till det han från början avsett för människan: Vi är skapade att vara en avglans av Guds härlighet!

Att läsa Bibeln som en handbok i kristendom eller som om den vore en systematisk troslära är att närma sig den på ett sätt som lätt skapar problem. Man kan inte slå i Bibeln som i en uppslagsbok för att få enkla svar på svåra frågor. Men man kan vandra in i det landskap som dess berättelser utgör och erfara hur livet förklaras och nya insikter öppnar sig. I umgänget med Bibeln avtecknar sig Någon som kallar på oss och söker vår vänskap.

Vår syn på Bibeln är knuten till hur vi uppfattar den kristna tron. Tron är inte ett svar på en fråga, som om vi skulle komma till tro om vi bara fick svaren – tron är den tillit som växer i mötet med Ordet som blev människa, Jesus Kristus. Därför närmar vi

oss berättelsen för att göra den till en del av våra egna liv: den Gud som avslöjar sig i historien vill avslöja sig för oss. Den Gud som fostrar och vägleder sitt folk i Gamla och Nya Testamentet vill fostra och vägleda oss. I Jesus Kristus drar han oss till sig.

Bibeln är den plats där vi allra klarast hör hans röst, känner igen hans ansikte och förvandlas till hans likhet. Den är ett porträtt där vi skådar Gud. I de mångtusenåriga berättelserna växer bilden långsamt fram, för att så småningom stråla som klarast i Jesus av Nasaret, han som är den osynlige Gudens avbild.

Bibelns lära och vår erfarenhet

När Gud uppenbarar sig får vi kunskap om honom. Bibelns berättelser om hur Gud avslöjat sig i historien är inte bara fascinerande

och hänförande. De förmedlar undervisning om vem Gud är. Genom Bibelns ord väcks tron till liv och får vägledning.

Tron som en gemenskap med Jesus Kristus vilar därför inte på vars och ens personliga upplevelse. Dess grund är Guds uppenbarelse i historien, nedtecknad i Skriften och förvaltd av församlingen. Därför har tron ett innehåll som är tillförlitligt och äger en tidlös giltighet. Bibeln kan inte tolkas godtyckligt från en tid till en annan eller från en person till en annan. Paulus ord till sin lärjunge Timotheos belyser den syn apostlarna hade på Skriften:

Stå kvar vid det som du har lärt dig och fått visshet om. Kom ihåg vilka lärare du har haft och att du ända sedan dina barnaår är hemma i de heliga skrifterna; de förmår ge dig den kunskap du

behöver för att bli räddad genom tron på Kristus Jesus. Varje bok i skriften är inspirerad av Gud och till nytta när man undervisar, vederlägger, vägleder och fostrar till ett rättfärdigt liv, så att den som tillhör Gud blir fri från sina brister och rustad för alla slags goda gärningar.¹⁰

Vår egen andliga erfarenhet får såväl näring som korrektiv genom Bibelns undervisning, ”den kunskap du behöver för att bli räddad genom tron på Jesus Kristus”, som Paulus uttrycker det. Kunskap och erfarenhet är inte åtskilda, utan två sidor av samma mynt. Läran om Kristus och tron på Jesus förutsätter och förstärker varandra.

Tron behöver en förankring, inte bara i egen erfarenhet utan i det som är större än jag själv. Den behöver historia för att också

kunna skänka höjd och djup. En tvåtusentårig kristen erfarenhet talar här sitt tydliga språk: den som i tro och tillbedjan böjer sig under det uppenbarade, inte endast det upplevda, finner en långt större frihet och rymd i sin tro än den som bara hänvisar till vad han själv har upplevt. Det är mot den bakgrunden Paulus ord till Timotheos ska läsas: ”stå kvar vid det som du har lärt dig och fått visshet om.”

Den levande tron har ett innehåll som inte förändras – ”det som du har lärt dig” – och den rotas i våra hjärtan när vi blir ”hemma i de heliga skrifterna”. ”Vad står det skrivet?” var den fråga som alltid var vägledande för de tidiga pingstvännerna när olika synsätt bröts mot varandra. Bibelstudiet gavs stort utrymme i församlingarna. Det gällde att fördjupa kunskapen om Gud och frälsningens väg. Föraktet för kunskap

om tron och en lättsinnig attityd till studiet av Bibeln leder ofta ut i andlighetens tassmarker, i synnerhet när kunskapen ställs mot de andliga upplevelserna.

Vår tid framhåller med rätta betydelsen av det ”personliga”, en tro som är min egen. Och den kristna tron är alltid djupt personlig, men inte privat. När det personliga ges företräde framför det uppenbarade tillåter vi inte längre Bibeln att utmana vårt sätt att leva, våra attityder och våra värderingar. Bibeln anknyter inte bara till våra frågor och vår längtan, den möter oss med ett tilltal, en kallelse till omvändelse.

När Martin Luther på 1500-talet reformerade kristenheten skedde det enligt principen *Sola Scriptura*, Skriften allena. Kristenheten var på väg att förkalkas. Bibelns ord skyndes av religiösa seder och bruk som få vågade ifrågasätta. ”Vad säger egentligen

Bibeln?” är den fråga som alltid bör ställas, vare sig det handlar om en traditionalism på avvägar eller nya trender i det andliga landskapet. Varje andlig förnyelse i kyrkans historia, varje väckelse, har inneburit en förnyelse av bibelstudiet och tilliten till Bibeln som Guds ord.

När de nytestamentliga författarna talar om ”den sunda läran”¹¹ sker det mot bakgrund av att det tidigt förekom ”avvikande läror”¹² även inom de kristna församlingarna. Sådana kunde uppstå när de andliga upplevelserna inte underordnades det man fått ”lära sig om Kristus”¹³ genom det apostoliska vittnesbördet. Våra andliga erfarenheter kastar ljus över Skriften men definierar inte hur Bibelns innehåll ska tolkas. Det av Anden inspirerade Ordet ger den hjälp vi behöver för att växa i tron och fördjupa en vital andlighet.

Trons grund består alltså av något som är tillförlitligt och gemensamt för alla, ”ett ord att lita på”.¹⁴ Bibeln är detta eviga Ord från Gud. Den som grundar sin tro på uppenbarelserna i Skriften och inte enbart på den egna upplevelsen finner en trons vila och visshet även de dagar när det är mörkt i själen. När den egna tron är svag kan man luta sig mot Bibelns och gudsfolkets tro. Den tro jag lever och dör på är inte ”min tro”, den är ”vår tro”!

Skriften tar form

De första kristnas bibel var Gamla Testamentet, den skriftsamling från Mose till Malaki som av den judiska synagogan erkänts som bärare av uppenbarelserna. Under den första kristna generationen fanns inget behov av att vid sidan om denna skapa en kristen ka-

non – *kanon* är ett grekiskt ord som betyder måttstock och betecknar de skrifter som är normerande för tron. Församlingen var en gemenskap som samlades omkring den uppståndne Herren Jesus. Han hade inte efterlämnat en enda skriven rad, men han hade efter sin himmelfärd sänt dem sin Ande och var själv närvarande mitt ibland dem. Det är därför Johannes kan skriva: ”ni behöver ingen lärare. Ty hans smörjelse undervisar er om allt.”¹⁵

I detta låg något väsentligt som inte får gå förlorat: den kristna tron är inte en skriftreligion i den mening som till exempel islam är det. Gud hade inte sänt en bok till världen, han hade sänt sin egen son! De unga församlingarnas tro närdes av berättelserna och undervisningen från dem som vandrat tillsammans med Jesus och som kunde säga: ”det vi har hört, det vi har sett med

egna ögon, det vi har skådat och tagit på med våra händer, det är vårt ärende: livets ord.”¹⁶

Under den första kristna tiden fanns ännu inte något ”nya testamente” som det vi idag har i vår Bibel. Nu hade den hebreiska Bibelns – Gamla Testamentets – förutsägelser, allt det som Guds handlande med sitt folk pekat fram emot, Messias ankomst, gått i uppfyllelse. Apostlarna, de som hade utvalts och undervisats av Jesus, förde hans ord vidare i de unga församlingarna och deras auktoritet som andliga lärare var oomstridd i den unga kristenheten. Deras brev och skrifter lästes i församlingarna och fyllde ett stort behov för att motverka evangeliets förfalskning, skrivna som de var med anspråk på apostolisk auktoritet. När Petrus i sitt andra brev placerar Paulus skrifter vid sidan om ”de övriga skrifterna”,¹⁷ det

vill säga Gamla Testamentet, befäster han deras tillförlitlighet som inspirerade av Anden. Men de apostoliska skrifterna utgjorde vid denna tid inte en enhetlig samling texter. Tillkomsten av en ny normerande skriftsamling hörde samman med att en mängd olika och ibland motstridiga berättelser och tolkningar av Jesu liv började komma i omlopp.

Det var inte bara apostlarnas skrifter som spreds bland de kristna, utan många andra evangelier och läroskrifter, och inte sällan hävdades att dessa hade någon apostel som författare. Allt eftersom apostlarna dog var det många som menade att just de förvaltade apostlarnas lära. Vilka skrifter gick att lita på? Hur skulle man veta om en skrift hade apostoliskt ursprung? Inflytandet från irrlärare och deras skrifter skapade oro och splittring, och det kom med tiden

att bli nödvändigt att veta vad som skulle anses normerande för att något överhuvudtaget skulle kunna kallas ”kristet”.

Arbetet med att sammanställa Nya Testamentets kanon leddes av de första århundradenas församlingsledare, dem vi även kallar *kyrkofäderna*. Det var en utdragen process, många skrifter diskuterades, olika uppfattningar rådde om vilka som skulle godkännas. Det tog nästan trehundra år innan sigillet var satt på den samling av 27 skrifter som sedan dess utgör vår bibels Nya Testamente.

Hur avgjordes vad som skulle ingå? Varför valdes vissa skrifter ut medan andra förkastades? Tre viktiga urvalskriterier användes. Till att börja med skulle man bortom allt rimligt tvivel kunna påvisa att en skrift hade apostoliskt ursprung, det vill säga att den var författad av någon av de

apostlar som hade utvalts av Jesus eller en person som levtt nära dessa.

För det andra skulle skriften i fråga ha brukats i läsningen och undervisningen bland ”alla, alltid och överallt”. Den skulle med andra ord ha den samlade kristenhetens förtroende.

För det tredje skulle den vara ”renlärig”, det vill säga överensstämmande med den allmänna och från apostlarna överlämnade tron. Om det förekom något inslag i en skrift som ansågs avvika från ”den sunda läran”, var det tillräckligt för att den inte skulle komma i fråga, även om den för övrigt innehöll åtskilligt som var sant och uppbyggligt.

Det slutgiltiga beslutet om vilka böcker som skulle ingå i Nya Testamentet togs inte på något kyrkomöte och kan därför inte hänföras till ett visst årtal. I den samlade kristenheten växte fram en konsensus, en

samsyn om vilka skrifter som skulle vara normerande. Efter 300-talet har frågan om vilka böcker som tillhör Nya Testamentet aldrig ifrågasatts i den kristna kyrkan. Men låt oss komma ihåg: det var inte fastställandet av kanon som gjorde Nya Testamentets böcker till helig skrift. De var helig skrift, i full mening, redan från den stund de nedteknats, och de flesta av dem hade därför också sedan länge betraktats som sådana av stora delar av kristenheten.

Från det att Nya Testamentets kanon var sammanställd skulle den samlade kristenheten erkänna den som en uppenbarelse likvärdig Gamla Testamentet. Under de sju stora epokgörande kyrkomötena mellan 300-talet och 700-talet rörde diskussionerna aldrig tillförlitligheten till Nya Testamentets böcker. Samtalen gällde snarare hur man skulle tolka arvet från apostlarna.

Tron att den helige Ande vakade över Bibelns sammansättning ligger till grund för en klassisk kristen bibelsyn. Gamla och Nya Testamentet är tillsammans och i lika hög grad Guds ord.

Guds eller människors ord?

Vad menar vi när vi säger att hela Bibeln är Guds ord?

Den frågan har kristna i alla tider diskuterat på liknande sätt som man brottats med frågan vad det innebär att människan Jesus är Guds son. Och på samma sätt som det genom historien skett en glidning i ena eller andra riktningen i synen på Jesus – antingen har den gudomliga sidan i hans person överbetonats på bekostnad av den mänskliga eller tvärtom – så har det också skett med synen på Bibeln.

Inkarnationens mysterium – att fullheten av gudomligt och mänskligt är förenat i Jesus, utan åtskillnad eller sammanblandning – utgör det tydligaste mönstret för att förstå på vilket sätt Bibeln är Guds ord. Så som Jesus är människa *och* Gud i samma person är Bibeln människors *och* Guds ord i samma skrift.

Inkarnationen och *inspirationen* är två sidor av samma verklighet. De är mysterier som vi aldrig helt kan förklara, endast ta emot i tro. Men grunden för tron, både på Jesus som Guds levande Ord och på Bibeln som Guds skrivna Ord, är en uppenbarelse vars äkthet kan prövas.

Bibelns texter är inte tillkomna genom en gudomlig diktamen utan genom Andens inspiration. Vari består skillnaden? Den som dikterar är själv neutral i förhållande till budskapet, han för bara pennan åt någon

annan. Den som däremot skriver under inspiration är med hela sin personlighet indragen i processen. Det som skrivs är färgat av skrivarens stil och person, men källan och ursprunget är inspiratörens.

Varje bibelläsare märker att Bibelns texter är präglade av de personer som skriver och de miljöer i vilka de har växt fram. De olika författarnas temperament och bildning speglas i texterna. Lukas, läkaren och greken, berättar om Jesus på ett annat sätt än juden Matteus med bakgrund inom tullen. Paulus har en annan stil än Johannes. Bibelns författare är alla människor med unika karaktärsdrag och en blandning av erfarenheter i sin livsväv, men de skriver under Andens inspiration. Detta gör Bibeln till en gudandad bok, med Paulus ord i en av de bibelverser som allra klarast framhåller detta: ”Varje bok i skriften är inspirerad

av Gud och till nytta när man undervisar, vederlägger, vägleder och fostrar till ett rättfärdigt liv.”¹⁸

Den Helige Andes inspiration vid texternas tillkomst gör dem till Guds ord, på samma gång som de förblir människors ord. Texterna är inte skrivna som akademiska avhandlingar eller fackböcker i olika vetenskapliga ämnen. Psaltarens utsaga att ”summan av Guds ord är sanning” måste läsas tillsammans med Jesu eget anspråk när han säger: ”Jag är sanningen.” Bibelns sanning består inte av en samling åsikter att bli övertygad av, utan en person att lära känna, älska och förvandlas genom.

För att nå fram till sanningen räcker det därför inte med studier. Den bibliska sanningen når man genom en långsam tillväxning, på samma sätt som man lär känna en annan person.

Bibelsyn och bibelbruk

Frågan om vår bibelsyn – tron att hela Bibeln är Guds ord – kan därför inte skiljas från frågan om bibelbruk. Hur läser och använder vi Bibeln?

Historien är fylld av exempel på hur Bibeln kan användas på ett sätt som skarpt strider mot dess anda. Att ”läsa som det står, tro som det står och göra som det står” är i och för sig riktigt och har ofta varit vägledande i tider av andlig förnyelse. Men en sådan läsning kan också få förödande följder om man läser selektivt och utan urskillning. Oförrätter som krig och förtryck, slaveri och rasism har mer än en gång försvarats med Bibeln i hand, därför att man menat sig ”läsa som det står”.

Hur ska då Bibeln läsas?

Några kriterier har varit vägledande för kristna sedan fornkyrkans dagar. För det

första, låt skrift tolka skrift när du läser Bibeln. För det andra, läs Bibeln tillsammans med alla de heliga, det vill säga med Guds folk genom alla tider. För det tredje, läs i gemenskap med den Helige Ande som inspirerat Skrifterna. Först som sist: Läs allt i Bibeln i ljuset av Jesus Kristus, vem han är, vad han gjort och vad han vill varje människa.

För den som börjar upptäcka Bibeln kan det finnas en risk att fastna i enskilda sammanhang som är dunkla och svårbegripliga, liksom att använda lösryckta bibelord på ett missvisande sätt. Att bekanta sig med hela Bibelns värld tar tid och är ett mödosamt arbete men ger rik lön för den som tar sin bibel på allvar. Bibeln är en helhet där olika berättelser och ord tillsammans bildar en väv med många trådar och djupa mönster, somliga klara att urskilja, andra mer dunkla. Grundregeln är att tolka de dunkla orden i Bibeln i

ljuset av dem som rymmer en större klarhet.

Om Bibeln är en uppenbarelse där Guds ansikte framträder bör man dra sina viktigaste slutsatser om Gud utifrån de berättelser och ord där ansiktet strålar som klarast, framför allt berättelserna om Jesus. Eftersom evangelierna är höjdpunkten i Guds avslöjande av sig själv, har dessa företrädare framför sammanhang i Bibeln som är mer svårtydda. Jesus Kristus är bilden i Bibelns stora väv, men det är först när vi når Nya Testamentet som den bilden får sina skarpare konturer och finaste nyanser.

Uppmaningen att ”läsa som det står” utesluter inte en tolkning av Bibelns ord, snarare tvärtom. All läsning innebär att vi tolkar det vi läser, det vill säga vi drar slutsatser om innebörden. I mötet med Bibeln kan det ibland vara en grannliga uppgift att komma åt innebörden, dels därför att

Bibelns värld rymmer så mycket av bilder och liknelser, dels på grund av att en lång tidsrymd har förflutit sedan den tid då orden skrevs. Att strikt tillämpa principen ”läs som det står och gör som det står” skapar uppenbara problem redan vid läsningen av Jesu bergspredikan, där vi till exempel möter orden: ”Om ditt högra öga förleder dig, så riv ut det och kasta det ifrån dig.”¹⁹

Utmärkande för sekter av olika slag är inte att man förnekar Bibeln utan att man förenklar den. Ofta framhåller man mycket kraftfullt sin tro på Bibeln som Guds ord. Men man läser och tolkar inte Bibeln i samförstånd med den kristna kyrkan genom tiderna. På ett tidigt stadium i fornkyrkan frågade man sig i mötet med nya idéer, om det som predikades överensstämde med den tro som i kristenheten omfattas av, som uttrycket löd, ”alla, alltid och överallt”. I den

kristna kyrkan har det alltid funnits en grundläggande samstämmighet om vad Bibeln lär i trons huvudfrågor, det vi brukar kalla ”klassisk kristen tro”.

Den personliga läsningen av Bibeln, liksom nya rörelsers undervisning, kan och bör prövas utifrån den kristna församlingens under århundraden beprövade tolkningar. Givetvis finns det frågor där det inte råder enighet mellan olika kyrkor om vad Bibelns ord egentligen betyder, men i det väsentliga råder en samsyn i den stor kristna traditionen, bland annat sammanfattad i trosbekännelserna från de första århundradena av församlingens historia. I det gemensamma arbete som utfördes i den tidiga kristenheten för att utmejsla de stora kristna dogmerna, läran om tron, var den avgörande frågan: ”Vad lärde apostlarna?” Och därmed: ”Vad står det skrivet?”

Ett skapande Ord

”Guds ord är levande och verksamt”²⁰, säger Hebreerbrevets författare. Det innebär att bibeltexten skapar något när vi låter den tala in i våra liv. När Gud i tidernas morgon skapade universum gjorde han det med munnen. Han talade med ord fyllda av skaparkraft och resultatet blev ”mycket gott”.²¹ Gud har talat, och han fortsätter att tala genom sitt ord och genom Anden. Varje gång Gud talar blir något till.

Samma Ande som inspirerade Bibelns författare är verksam när vi tar del av texten. Att umgås med Bibeln bär alltid frukt. Guds ord bär frukt i dens liv som tar emot orden. Profeten Jesaja skriver: ”Liksom regn och snö faller från himlen och inte vänder tillbaka dit utan vattnar jorden, får den att grönska och bära frukt, och ger säd att så och bröd att äta, så är det med ordet som kom-

mer från min mun: det vänder inte fruktlöst tillbaka utan gör det jag vill och utför mitt uppdrag.”²²

Vi kan därför gå till Bibeln med en enkel bön och förväntan om att vi ska beröras och formas av Ordet. Att mötas av Guds tilltal kan ibland vara som en smekning på kinden. En annan gång kan ordet upplevas som en hammare som krossar det hårda i våra liv. Frukten av vårt möte med Ordet är dock alltid mycket god.

Jesus i Gamla Testamentet

På Jesu tid talade man om att Skriften har sjuttio ansikten. Det finns många bottnar i bibeltexten. Jesus visade sina lärjungar att han är omtalad överallt i Gamla Testamentets skrifter. Med hjälp av Mose och profeterna undervisade han dem efter sin upp-

ståndelse för att de skulle förstå att allt det som hänt honom fanns förutsagt i Gamla Testamentet.²³

Skriften har både en *historisk* och en *typologisk* innebörd. Begreppet *typos* är grekiska och betyder bild. Det syftar till att personer, händelser och föremål i Bibeln kan förebilda Kristus. Förebilderna är som skuggor som pekar fram mot verkligheten, allt det som går i uppfyllelse i Jesus Kristus.

En typologisk läsning är inte bara tillämpbar på vissa nyckeltexter i Bibeln. Hela Gamla Testamentet handlar om Jesus, enligt honom själv, och han lär därför sina lärjungar att läsa och förstå Skriften på detta sätt. Han ser sitt liv som uppfyllelsen av Skriften. Denna förståelse av bibeltexten är i en mening dold och förutsätter att sinnet öppnas, något som sker genom Anden. ”Detta är vad jag sade till er när jag ännu var hos er,

att allt måste uppfyllas som står skrivet om mig i Moses lag, hos profeterna och i psalmerna.’ Sedan öppnade han deras sinnen så att de kunde förstå skrifterna.”²⁴

För att Anden ska öppna våra sinnen när vi läser och lyssnar till Bibelns ord behöver vi närma oss det med öppenhet och förväntan. Om jag vänder mig till texterna enbart för att få stöd för mina egna tankar och bli bekräftad i min livsstil, kommer Bibeln sannolikt inte att påverka eller förändra mitt liv i någon större utsträckning. Bibeln kan visserligen bli ett intressant studieobjekt, men dess innersta hemlighet förblir tillsluten för mig.

Vi behöver bli lärjungar i förhållande till Bibeln, i likhet med Maria när ängeln talade till henne, och gömma och begrunda dess ord i hjärtat. Likt bedjarna i alla tider behöver vi sätta oss vid Mästarens fötter och ta

emot orden från hans mun, för att därefter låta dem bli en del av livet. Då händer något i mötet med Bibelns ord.

Andlig läsning

Den personliga läsningen av Bibeln, där vi inte bara bekantar oss med Bibelns värld men läser för att lyssna till Guds röst, brukar trons människor kalla ”andlig läsning”. Uttrycket syftar just till en läsning av Bibeln i sällskap med den Helige Ande i enlighet med Jesu ord i Johannesevangeliet: ”Men Hjälparen, den Helige Ande som Fadern skall sända i mitt namn, han skall lära er allt och påminna er om allt som jag har sagt er.”²⁵ Om Anden inspirerat författarna som skrivit ned dessa texter, är läsaren som tar del av dem i lika hög grad beroende av Anden. Att läsa i sällskap med den Helige Ande

innebär inte bara att vi växer i insikt om vem Bibelns Gud är: vi lär känna Gud i våra egna liv.

Denna läsning innebär framför allt att vi läser för att läsa, mer än för att ha läst. Vi läser inte i första hand för att lära oss något nytt, utan för vad läsningen gör med oss. Den väcker vår längtan, upplivar vår tro, renar våra hjärtan och fördjupar vår kärlek till Jesus. I bibeltexten ser och hör vi Någon som vill oss, älskar oss, kallar på oss, fostrar oss. Bibeln blir ett möte med en person mer än med en text.

Detta är den viktigaste formen av bibelläsning för den kristne. Det är den läsning som hör hemma i den personliga andakten. Den är släkt med bönen och leder nästan obemärkt in i bön. Bibeln blir ”helig mark” där vi möter Gud och låter honom tala in i våra liv. Plötsligt kan vi då erfara att ord

som uttalades för tusentals år sedan och riktades in i en helt annan situation blir till ett personligt tilltal från Gud till oss idag.

Det innebär inte att vi skapar nya tolkningar, men vi upptäcker att det finns många bottnar i en bibeltext. En och samma text kan ha flera betydelser. Vi börjar med den historiska betydelsen: Vad handlade denna text om i sin historiska situation? Samma text kan även ha en andlig innebörd: Kastar orden och händelsen ljus över något mer? På samma gång kan texten rymma ett personligt tilltal i en given situation: Säger Jesus något till mig genom de här orden?

Det personliga tilltal vi uppfattar i Bibeln är alltid en Andens gåva. Den Helige Ande använder ett bibelord för att meddela oss något som vi just nu behöver få del av. När vi alltmer börjar upptäcka de många skikten i Bibeln blir den en fascinerande bok att leva

med, en bok att älska och förvandlas av så som vi älskar och förvandlas av Jesus!

Förslag till hur man kan umgås med Bibeln

BIBELSTUDIET. När man vill bekanta sig med Bibelns värld kan en bibelhandbok och några bibelkommentarer vara till god hjälp. Att veta en del om geografi, kultur och politik kastar ljus över berättelserna. Genom att studera en bibelbok, en person, en händelse eller ett tema fördjupar vi vår kunskap om frälsningshistorien, den stora berättelsen om hur Gud söker människan och drar henne in i sin gemenskap.

MEMORERA BIBELORD. Jesus brukade uppmana till att ta vara på hans ord och bevara dem inom sig. Ett konkret sätt att följa detta råd är att memorera. Att lära sig ord

och verser ur Skriften utantill är ett sätt att ge Anden material att arbeta med. Vi samlar på oss ett förråd som kan plockas fram i olika situationer.

BIBELMEDITATION. Att meditera över ett ord eller ett avsnitt i Bibeln är att vandra in i texten och bli en del av den. Det är som att krypa in i den och upptäcka att det finns gott om plats, man ryms. Vi närmar oss då texten med frågan: ”På vilket sätt handlar detta om mitt eget liv? Vad har Gud att säga mig genom den här berättelsen?” Evangeliets berättelser lämpar sig allra bäst för denna form av meditation. Vi kan då låta den Helige Ande använda vår fantasi, när vi kliver in i texten och blir samtida med det som sker.

BIBELN I BÖNELIVET. Jesus och hans lärjungar var vana vid att använda Guds ord

i sina böner, framför allt Psaltarens ord, som är formade som böner, lovsånger och uttryck för tacksägelse. Vi kan både bedja Guds ord och låta ord och löften i Bibeln inspirera våra egna böner. När vi mediterar över ett bibelord leder det ofta på ett naturligt sätt över i bön och överlåtelse.

KREATIVITET I MÖTET MED BIBELN. Guds skapande ord kan inspirera den mänskliga kreativiteten, vilket kan innebära att teckna, måla, dramatisera, skriva poesi eller sång och musik. Vilka bilder och känslor väcker en bibeltext inom mig? Gud talar till mig i bilder och jag kan svara honom genom en bild. Att skapa med mina händer kan vara ett sätt att ge uttryck för hur en bibeltext berört mitt liv. De känslor och reflektioner som Guds tilltal ger kan komma till uttryck i en dikt eller en sång. Att göra enklare dra-

man utifrån bibeltexter är ett sätt att leva sig in i Bibelns värld och få nya perspektiv på dess berättelser.

PERSONLIG LÄSNING. Det är naturligt att man i den egna bibelläsningen ofta återvänder till de texter som av olika skäl har ett personligt värde. Men om man begränsar läsningen till enbart dessa texter går man miste om många rikedomar. Även de texter som bjuder motstånd har ett ärende till oss. Ibland kan någon form av bibelläsningssplan bidra till att ge läsandet rytm och till att man lär känna hela den mångfald av skrifter som Bibeln erbjuder oss.

Noter

- 1 Romarbrevet 11:33
- 2 Första Korinthierbrevet 2:9
- 3 Romarbrevet 1:20
- 4 Johannesevangeliet 15:15b
- 5 Första Timotheosbrevet 2:4
- 6 Johannesevangeliet 14:6
- 7 Johannesevangeliet 16:12–14
- 8 Första Johannesbrevet 1:3
- 9 Hosea 11:4
- 10 Andra Timotheosbrevet 3:14–17
- 11 Första Timotheosbrevet 1:10
- 12 Andra Timotheosbrevet 1:3
- 13 Hebreerbrevet 6:1

- 14 Första Timotheosbrevet 4:9
- 15 Första Johannesbrevet 2:27
- 16 Första Johannesbrevet 1:1
- 17 Andra Petrusbrevet 3:15-16
- 18 Andra Timotheosbrevet 3:16
- 19 Matteus 5:29
- 20 Hebreerbrevet 4:12
- 21 Första Moseboken 1:31
- 22 Jesaja 55:10-11
- 23 Lukasevangeliet 24:27
- 24 Lukasevangeliet 24:44-45
- 25 Johannesevangeliet 14:26

